

RAPORT ANALITIC PRIVIND SITUAȚIA COPIILOR NEÎNSOȚIȚI, SOLICITANȚI DE AZIL ȘI REFUGIAȚI ÎN ROMÂNIA

ORGANIZAȚIA SALVAȚI COPIII
2020

În acord cu obiectivele propuse pentru acest raport s-a optat, într-o primă etapă a demersului de cercetare, pentru o abordare de tip calitativ pentru a pune în evidență modalitățile de interacțiune ale profesioniștilor din sistemul de protecție a copilului, nevoile lor de informare, „traseul copiilor”, nevoi și dificultăți, modul de relaționare a acestora cu școala, grupul de prieteni etc. Prin descrierea „traseului copiilor”, raportul analitic urmărește să sublinieze, pe de o parte, categoriile de specialiști implicați de facto în serviciile adresate acestora iar, pe de altă parte, problemele întâlnite în furnizarea de servicii și posibile soluții de adresare a acestora.

Metoda de cercetare folosită este interviul individual în profunzime, metodă ce permite investigarea detaliată a percepțiilor și atitudinilor subiecților. Interviul individual în profunzime este, de asemenea, o tehnică de cercetare calitativă care presupune discuție moderată, centrată pe o temă bine stabilită sau pe un calup de teme. O astfel de tehnică de cercetare este utilă în cazul studiilor asupra unui domeniu profesional de către specialiști (medici, psihologi, specialiști în domeniul protecției copilului etc.), deoarece timpul și locul desfășurării interviurilor pot fi mai ușor adaptate la programul participanților. Au fost realizate 19 interviuri cu specialiști în domeniul protecției și integrării minorilor neînsoțiți și 20 interviuri cu minori neînsoțiți. Interviurile au fost înregistrate și transcrise. De asemenea, s-a realizat o analiză a legislației existente în vederea evaluării coerenței normelor în vigoare aparținând mai multor sectoare (azil, migrație, protecția copilului, asistență socială) și au fost solicitate și analizate date statistice.

Pentru a identifica măsura în care analiza legislației, opiniile copiilor și ale specialiștilor se suprapun cu experiența practicienilor care lucrează în mod direct cu minorii neînsoțiți, proiectul raportului a fost analizat în cadrul unei consultări cu un număr de 5 profesioniști ai Organizației Salvați Copiii care își desfășoară activitatea în Centrele Regionale de Proceduri și Cazare pentru Solicitanții de Azil (CRCPSA) din București, Galați, Timișoara, Rădăuți și Șomcuta Mare. În general, informațiile primite de la aceștia reflectă situația minorilor neînsoțiți cazați în CRCPSA, dar nu se limitează doar la aceștia, practicienii Salvați Copiii menținând legătura și cu minori neînsoțiți cazați în centrele Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC). Opiniile și contribuțiile colegilor noștri sunt sintetizate în casete separate, sub titlul „Experiența Salvați Copiii România”.

SECȚIUNEA A II-A. PRINCIPALELE NORME APLICABILE ÎN DOMENIU

Având în vedere faptul că minorii neînsoțiți au un dublu status, atât cel de copii, cât și cel de persoane în nevoie de protecție internațională, cetățeni străini sau apatrizi, în domeniu se regăsesc două reglementări principale care să poată reflecta acest status complex: reglementarea privind drepturile copilului (Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului) și legislația în domeniul migrației și azilului (ca principal act normativ Legea nr. 122/2006 privind azilul în România).

De asemenea, în domeniul migrației, este necesar să menționăm și OUG nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România și OG nr. 44/2004 privind integrarea socială a străinilor care au dobândit protecție internațională sau un drept de ședere în România, precum și a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene. Bineînțeles, în măsura în care sunt aplicabile, trebuie menționate și prevederile cărții a II-a a Codului civil, care reglementează familia și drepturile copilului.

La nivel european, cele mai importante reglementări în domeniu sunt Directiva 2013/32/UE privind procedurile comune de acordare și retragere a protecției internaționale, Directiva 2013/33/UE de stabilire a standardelor pentru primirea solicitanților de protecție internațională și Regulamentul 604/2013 de stabilire a criteriilor și mecanismelor de determinare a statului membru responsabil de examinarea unei cereri de protecție internațională prezentate într-unul dintre statele membre de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid.

Având în vedere complexitatea domeniului și multitudinea actelor legislative cu impact asupra acestuia, concordanța dintre acestea nu se suprapune perfect, lăsând loc vidurilor legislative, normelor nearmonizate și interpretărilor multiple cu privire la situația minorilor neînsoțiți în parcursul pe care aceștia îl au de când intră pe teritoriul țării noastre, în timpul procedurii de azil și după ce se soluționează cererea de acordare a unei forme de protecție internațională.

acestora ar trebui să țină cont de opinia, vârsta și gradul lor de maturitate.

Din practică, condițiile de cazare din centrele CRPCSA ridică probleme în cazul minorilor neînsoțiți, având în vedere faptul că destinația lor este una generală, **neexistând condiții de cazare adecvate pentru minori**. Așa cum s-a specificat și în Recomandarea nr. 57 din 26.02.2020 realizată de Instituția Avocatului Poporului cu ocazia unei vizite la CRPCSA București „*minorii neînsoțiți sunt cazați în aceeași camera cu adulții [...] Condițiile de locuit sunt complet inadecvate unui trai civilizat și încalcă numeroase reguli de igienă, pe coridoare și în camera persist un aer greu respirabil, slab oxigenat și un miros greu de suportat. Mizeria din camera este de nedescris*”³².

De asemenea, deși conform legii minorii sub 16 ani ar trebui preluați într-un centru de plasament, în practică au existat situații în care, din cauza **lipsei de reacție** din partea DGASPC, minorii au rămas cazați în CRPCSA pe perioade lungi de timp. În acest sens, un alt raport al Avocatului Poporului subliniază că „*au fost semnalate echipei de vizită dificultăți întâmpinate din partea DGASPC la stabilirea reprezentantului legal și la cazarea minorilor în centrele rezidențiale aflate în subordinea acestora, fiind astfel nevoiți să cazeze în centru minori inclusiv sub vârsta de 16 ani*”.³³

În cauza Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga c. Belgiei, CEDO specifică faptul că reprezintă o violare a art. 1 și art. 5 al Cartei Drepturilor Omului modalitatea de cazare a minorului migrant ce nu a fost adaptată la poziția acestuia de extremă vulnerabilitate ca minor neînsoțit³⁴. Statul belgian nu a luat măsurile necesare pentru reunificarea familiei, măsură ce trebuie luată în cazul minorilor neînsoțiți. De asemenea, cazarea minorului într-un centru de adulți nu respectă principiul interesului superior al minorului.

Cauza amintită anterior aduce în lumină dificultățile cu care minorii neînsoțiți se confruntă pe parcursul procedurii de azil. În concret, CEDO a subliniat în numeroase cauze necesitatea cazării minorilor neînsoțiți în spații special amenajate. Spre exemplu, în cauza Moustahi contra Franței, Curtea a considerat o încălcare a art. 3 al Convenției cazarea

---

³² Instituția Avocatului Poporului, Recomandarea nr. 57 din 26.02.2020.

³³ Instituția Avocatului Poporului, Raport pe anul 2019.

³⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Cauza Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga c. Belgiei, 21.01.2007

celor doi minori neînsoțiți (de 3 și 5 ani) într-un centru destinat adulților, în care nu au beneficiat de niciun fel de ajutor din partea autorităților în acord cu statutul acestora de persoane vulnerabile³⁵.

Opiniile copiilor intervievați cu privire la condițiile și viața cotidiană din centre, atât cele din subordinea IGI, cât și cele din subordinea DGASPC sunt diferite.

Dacă cei mai mulți dintre ei au declarat că sunt mulțumiți de condițiile din Centrele Regionale de Proceduri și Cazare pentru Solicitanți de Azil întrucât nu au întâmpinat probleme deosebite, au existat și cazuri în care copiii au semnalat nemulțumiri legate de condițiile de cazare.

„Clădirea în sine nu mi-a plăcut, mi se pare foarte veche și faptul că trebuie mereu să ceri voie atunci când vrei să părăsești căminul.” (Y.M., de 1 an în România)

„Eu accept că mi s-a dat un loc de cazare și primesc bani, dar eu consider că suma pe care o primesc lunar nu este suficientă pentru hrană și îmbrăcăminte și ca să merg la sala de sport și asta este o problemă pentru mine.” (A., 17 ani, de 1 an în România)

„Un timp am stat împreună cu alți minori care nu păstrau igiena spațiului în care locuim. Problema nu era că locuim cu adulți sau minori, ci pur și simplu curățenia era o problemă atunci.” (A., 17 ani, de 1 an în România)

În ceea ce privește distribuția în camere, cei mai mulți dintre minori au menționat că, în CRPCSA, **au fost repartizați în camere împreună cu adulți**, cel puțin într-o anumită etapă a șederii în centru. Trebuie subliniat faptul că, atunci când este posibil, copiii sunt cazați împreună cu alți conaționali și niciunul dintre copiii intervievați nu a considerat că șederea alături de adulți ar fi creat probleme, deși, cel puțin din perspectiva unora dintre ei, nu a reprezentat varianta ideală:

---

³⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Cauza Moustahi c. Franța, 25.06.2020

„– Cum ați fost distribuiți în camere (cu alți minori, cu alți adulți)? Ai fost multumit?

– Nu am întâmpinat probleme majore... eu știu că în alte țări minorii sunt cazați separat, dar aici ne-au pus și împreună cu adulți.

– Cum consideri că este cel mai bine, să fii cazat cu adulți sau numai cu minori?

– Consider că este mai bine ca minorii să fie cazați separat de adulți.

– De ce?

– Nu dintr-un motiv special, ci din cauza vârstei.” (S. 17 ani, de 9 luni în România)

„– Cum ai fost cazat în cameră?

– Suntem trei persoane: doi minori, un adult.” (S. 16 ani, 11 luni în România)

Evident, în centrele gestionate de direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului, problema cazării împreună cu adulții nu a fost semnalată. De asemenea, mediul mai prietenos pentru copil și **lipsa forțelor de ordine** au fost invocate de copiii intervievați ca avantaje ale cazării în centrele DGASPC:

„Centrul pentru copii, pentru că acolo nu este poliția tot timpul. Era mai complicat acolo unde am fost înainte. Este mai curat, igiena este mai mare. Sunt locuri de joacă, nu te plictisești, ne jucăm cu copiii de vârsta noastră, ne simțim în largul nostru” (D. A. 16 ani, 1 an și o lună în România)

Pe de altă parte, probabil din cauza insuficienței informări și pregătiri a copilului pentru transferul în centrele DGASPC (la care se pot adăuga și emoțiile firești legate de schimbarea mediului și a anturajului), au fost și cazuri în care copilul a **resimțit negativ transferul**, chiar dacă, ulterior, avantajele noului mediu au fost pe deplin conștientizate:

„La început mi-a fost foarte greu, nu-mi doream să ajung acolo, nu mă simțeam în siguranță, eram speriat și din nou un străin, dar ușor ușor am început să-mi fac prieteni, să învăț mai bine limba română și să mă adaptez noului stil de viață.” (H.H., 17 ani, 3 ani și jumătate în România)

„La început se confrunta cu probleme în instanță pentru că nu știa să comunice sau care sunt regulile în instanță și de aceea simte că a fost trimis la centrul de protecție a copilului din centrul de refugiați, din cauza problemelor din instanță și de asemenea, el a spus că este fericit pentru că a fost trimis de la centrul de refugiați la centrul de protecție a copilului, deoarece a primit o îndrumare mai bună decât în centrul pentru refugiați.” (citate preluat din interpretare, MI, 17 ani, 6 luni în România)

În ceea ce privește relațiile de prietenie, putem observa diferențe foarte mari, influențate, în cea mai mare parte, de durata scursă de la sosirea în România și în centru. Dacă minorii sosiți de câteva luni spun că nu și-au făcut deloc prieteni sau și-au făcut doar câțiva prieteni din centru, cei care se află în România de mai mult timp și-au creat relații de prietenie și cu tineri români. Desigur, barierele de comunicare și oportunitățile limitate de interacțiune cu persoane din afara centrului joacă și ele un rol esențial în determinarea cercului de prieteni.

„Din cauza barierei de comunicare nu mi-am făcut prieteni români încă, dar cu cei care sunt în acest centru comunic, socializez normal, vorbim despre anumite lucruri... e bine.” (S., 17 ani, de 9 luni în România)

„Da, am și prieteni români.” (Y.M., 17 ani, de 1 an în România)

„Da, mi-am făcut prieteni și la școală și la fotbal.” (H., 15 ani, de 2 ani și jumătate în România)

Cu o singură excepție (a unui minor cazat într-un CRPCSA), toți minorii intervievați au declarat că regulile din centru și obligațiile care le revin, precum și procedurile pe care urmează să le parcurgă le-au fost aduse la cunoștință, în prezența unui interpret. Pentru unii dintre copii, interpretarea s-a putut asigura în limba maternă, în timp ce, pentru alții, doar în limba engleză.

„– Îți cunoști drepturile și obligațiile unui solicitant de azil?

– Da, le cunosc de la reprezentanții ONG-urilor.

– În ce limbă comunică cu reprezentanții IGI/ONG-urilor?

– În limba engleză

– Dar la interviuri în ce limbă ați vorbit?

– Am avut un translator de limba somaleză.” (J, 16 ani, din iunie 2020 în România)

De asemenea, au fost și copii care au ținut să menționeze că le-au fost aduse la cunoștință regulile centrului și obligațiile ce le revin, nu însă și drepturile de care ar trebui să se bucure pe durata șederii în centru.

„El spune că atunci când i-au fost explicate regulile din centru, nu a avut traducător în momentul acela a comunicat cu ei în engleză, cu oricine a putut în acel moment și singura dată când a avut traducător a fost când a mers la Imigrări.”

„El a spus ca i-au fost explicate regulile din centru, când trebuie să mănânce și când trebuie să intre în centru etc., etc. dar nu i-au fost explicate drepturile în centru.”

(citare preluat din interpretare, MI, 17 ani, 6 luni în România)

În ceea ce privește persoana care a făcut informarea anterior menționată, răspunsurile copiilor sunt foarte variate. Au fost și copii care au menționat că au primit informațiile din mai multe surse: reprezentanți IGI, reprezentanți ai ONG-urilor, personal judiciar (în cadrul procedurilor în instanță), dar și copii care au menționat că au primit aceste informații dintr-o singură sursă.

Un singur minor, sosit în centru cu patru luni anterior datei interviului, a menționat că nu i-au fost prezentate procedurile pe care urmează să le parcurgă, drepturile și obligațiile pe care le are.

Toți participanții la procesul de consultare au răspuns că se simt în siguranță în centru, dar mulți dintre ei, mai ales cei sosiți de puțin timp - pe durata măsurilor date de starea de urgență și alertă - și-au exprimat dorința de a putea beneficia de **mai multă libertate de mișcare**.

„-Te simți în siguranță în centru?

-Da, dar atunci când rămâi mult timp în centru, ai tendința de a deveni depresiv și ar fi fost perfect dacă s-ar fi făcut excursii în natură undeva.”
(A., 17 an, de 1 an în România)

De asemenea, putem observa că impactul crizei generate de COVID-19, mai ales imposibilitatea de a călători spre statele unde se află membri ai familiei, a generat sentimente de frustrare, greu de depășit.

„M-am săturat! Mi-este dor...familia mea e supărată. Am venit de 9 luni. Astăzi zborul s-a anulat, mâine zborul s-a anulat. M-am săturat, suntem nevoiți să plecăm ilegal.” (S, 10 ani, de 9 luni în România)

Întrebați cui se adresează în centru în situația în care întâmpină o problemă sau au nevoie de ajutor, cei mai mulți dintre copiii consultați au ținut să precizeze mai întâi că nu au probleme și încearcă să evite orice comportament care ar putea genera situații neplăcute.

Cu excepția unui minor cazat într-un centru al DGASPC, toți ceilalți copii consultați au menționat că **preferă să abordeze reprezentanții organizațiilor neguvernamentale active în centre**. Remarcăm că cei mai mulți copii (inclusiv dintre cei sosiți de câteva luni în centru) s-au referit la reprezentanții ONG-urilor cu numele mic, fapt care poate fi interpretat a semnala că îi cunosc personal pe aceștia și că au stabilit o relație de încredere cu ei. Astfel de situații, subliniază importanța oferirii de servicii accesibile și adaptate nevoilor copiilor, într-un mediu sigur, care să garanteze exercitarea corespunzătoare a drepturilor acestora.

Minorul găzduit în centrul gestionat de DGASPC a declarat că, atunci când are o problemă sau are nevoie de ceva, vorbește cu psihologul centrului, cu șefa centrului sau cu asistentul social, menționând că nu are nicio problemă în a aborda pe oricare dintre cei trei membri ai personalului.

În ceea ce privește cazarea minorilor în CRPCSA, opiniile specialiștilor intervievați sunt relativ omogene, însă acest aspect poate fi afectat de un grad ridicat de dezirabilitate a răspunsului. Principalele aspecte negative menționate țin de **condițiile de cazare, și de nivelul de aglomerare a camerelor**. De asemenea, majoritatea specialiștilor afirmă că sunt respectate diferențele culturale și că se încearcă, unde este posibil, cazarea împreună cu rude / cunoscuți.

„În principiu cazarea se face la fel ca pentru orice solicitant de azil, doar că cererea minorilor neînsoțiți este tratată cu prioritate. În primul și primul rând, la minorii neînsoțiți se va face numirea reprezentantului legal pentru a putea semna și fi alături de el la întreaga procedură. De cele mai multe ori, minorii neînsoțiți vin cu un membru de familie, din familia extinsă, un verișor, un unchi, mătușă mai îndepărtată, și atunci încercăm să facem cazarea alături sau în aceeași cameră cu persoana cunoscută sau cu persoana cu care a parcurs drumul până aici la centru.” (IGI)

În ceea ce privește regulile din centrul de cazare, drepturile și obligațiile care le revin, precum și procedurile pe care urmează să le parcurgă, majoritatea specialiștilor participanți la interviuri afirmă că acestea le sunt comunicate copiilor. Pot apărea însă **bariere de comunicare**, cauzate în special de imposibilitatea de a comunica într-o limbă comun cunoscută sau de absența interpreților.

„În cazul minorilor neînsoțiți frați, decizia de cazare este luată prin consultarea de către Inspectoratul General pentru Imigrări a reprezentantului legal, cu respectarea principiului unității familiei, ținând cont de vârsta și gradul de maturitate al fratelui mai mare.

Opinia solicitantului de azil minor neînsoțit cu privire la locul în care va fi cazat este luată în considerare și i se acordă importanța cuvenită, în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate ale acestuia.” (IGI)

„Minorii neînsoțiți care au primit o formă de protecție pe teritoriul României conform legii, în urma finalizării procedurii de azil, se preiau în sistemul de servicii destinate protecției copilului, organizate la nivelul consiliilor județene, respectiv al consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București, și beneficiază de toate drepturile prevăzute de lege pentru copilul aflat în dificultate. Minorii neînsoțiți cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani pot opta pentru rămânerea în centrele de primire și cazare administrate de Inspectoratul General pentru Imigrări.” (IGI)

Un aspect posibil problematic identificat, dar care nu are o soluție de rezolvare în opinia respondenților, este imposibilitatea asigurării reprezentantului legal la procedurile preliminare primirii în centre.

„În mod normal, după ce sosesc și sunt verificați conform procedurii și metodologiei, în sensul că se face percheziția corporală, apoi sunt amprentați, sunt fotografiați pentru a li se elibera un document, este anunțat reprezentantul legal printr-o adresă către DGASPC și, în cel mult două-trei zile, se numește și o persoană anume pentru a se ocupa de toate diligențele legale în ceea ce privește minorii. **Ca o observație personală aș spune că, totuși, și la percheziția minorilor și chiar și la momentul cazării lor, ar trebui totuși ca reprezentantul legal sau cineva de la DGASPC să fie prezent aici, așa mi s-ar părea mie mult mai corect, dar, deocamdată acest lucru nu se întâmplă.**” (ONG)

Majoritatea specialiștilor afirmă că la primirea în CRPCSA există un **control medical al minorului**, însă o parte dintre aceștia afirmă că acesta este superficial. În ceea ce privește asistența psihologică specialiștii afirmă că aceasta este disponibilă, dar pot fi dificultăți legate de bariere lingvistice / culturale.

„La fel ca oricare alt solicitant de azil, [minorii neînsoțiți – n.a.] beneficiază de asistența medicală, control medical în momentul în care intră în centru, asistența financiară. **Doar la minorii până la un an există și un supliment la norma de hrană deja stabilită, la ceilalți, nu.** Asistența psihologică sau de specialitate se face în eventualitatea în care este nevoie după parcurgerea a câteva zile în procedură. După cum bine știți, categoria minorilor neînsoțiți este o categorie vulnerabilă, de aceea tot timpul este tratată cu prioritate, inclusiv la verificările medicale, la analize, cumpărături, tichetele sociale. **Da, în practică aceste servicii sunt acoperite de ONG-uri.** Nu știu dacă tocmai acesta este scopul ONG-urilor și a proiectelor ca să vină ca extensie a ceea ce noi oferim deja...strict cazare și lucrurile de uz personal.” (IGI)

Principalele aspecte problematice legate de cazarea minorilor țin de lipsa personalului, de infrastructura necorespunzătoare sau de dificultăți de comunicare cauzate de bariere lingvistice, conform reprezentanților intervievați din partea IGI:

„Lipsa locurilor de cazare în cadrul centrelor DGASPC. Personal insuficient. Infrastructura centrelor de cazare.” (IGI)

În rare cazuri, minorii neînsoțiți care nu au statut de solicitant de azil, beneficiar al protecției internaționale sau un alt drept de ședere în România, ar putea fi luați în custodie publică. Luarea în custodie publică este măsura de restrângere temporară a libertății de mișcare pe teritoriul României, dispusă împotriva străinilor în scopul îndeplinirii tuturor demersurilor necesare îndepărtării sub escortă³⁶ și se ia pentru situații bine definite.

Această decizie se ia motivat de către procuror prin ordonanță. Nici Legea nr. 122/2006 privind azilul și nici OUG nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România nu prevăd posibilitatea luării acestei măsuri pentru minorii neînsoțiți. În mod specific, s-a subliniat de multe

---

³⁶ OUG nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, art. 101 alin. (1).

ori³⁷ **necesitatea cazării minorilor neînsoțiți în spații corespunzătoare și evitarea plasării acestora în custodie publică.**

Este necesar să privim privarea de libertate prin custodie publică a copiilor ca o ultimă măsură luată *in extremis* și pentru cazuri clar definite. Înainte de plasarea în custodie publică a acestora, trebuie să se stabilească dacă această măsură este **necesară, rezonabilă și proporțională** cu cazul concret al minorului neînsoțit³⁸, respectiv analizarea tuturor alternativelor existente.

EXPERIENȚA ORGANIZAȚIEI SALVAȚI COPIII

Reprezentanții Salvați Copiii în CRPCSA au apreciat că, în general, condițiile oferite minorilor neînsoțiți în centrele DGASPC răspund mai bine vârstei și nevoilor acestora (socializarea cu alți copii, condiții de igienă, hrană, îmbrăcăminte, acces la educație, la servicii medicale și înscrierea la un medic de familie). De asemenea, reprezentanții ONG-urilor care au luat contactul cu minorii neînsoțiți pe durata șederii în CRPCSA au posibilitatea de a păstra legătura și după mutarea copiilor în centrele DGASPC. În schimb, se pare că practicile locale cu privire la cazarea copiilor în centre DGASPC sunt neuniforme. Astfel, la Galați, minorii neînsoțiți nu au mai fost preluați în centre DGASPC de circa cinci ani, indiferent dacă au vârsta sub 16 ani, în timp ce, la București, varianta cazării în centre ale DGASPC este disponibilă, la cerere, chiar și pentru copiii cu vârsta peste 16 ani. O bună practică demnă de evidențiat a fost identificată la Șomcuta Mare, unde, cu sprijinul unei organizații neguvernamentale activă pe plan local, minorii neînsoțiți sunt cazați în apartamente (alternativă mult mai adaptată nevoilor copiilor în comparație cu centrele). Toți practicienii consultați au confirmat faptul că informarea copiilor cu privire la motivele și criteriile transferului în centre DGASPC nu se face în mod adecvat, explicând astfel resimțirea negativă a transferului identificată în unele interviuri cu minorii neînsoțiți.

³⁷ În acest sens FRA, Sistemele de tutelă destinate copiilor lipsiți de îngrijire părintească în Uniunea Europeană.

³⁸ Terre de hommes, Alternative la plasarea în custodie publică a copiilor migranți neînsoțiți sau însoțiți de familie în contextual azilului și migrației, 2019.

SUBSECȚIUNEA 3. ASISTENȚA MATERIALĂ LA SOSIREA ÎN CENTRELE REGIONALE DE PROCEDURI ȘI CAZARE PENTRU SOLICITANȚII DE AZIL

La momentul sosirii în CRPCSA, minorii neînsoțiți beneficiază de asigurarea unor pachete de bază – produse de igienă personală și de curățenie, bunuri materiale necesare pregătirii și preparării hranei și servitul mesei etc. Aceste produse sunt oferite atât de către IGI (pachete standard), cât și de către ONG-urile care desfășoară activități în centre, în limita fondurilor disponibile. Tot din practică s-a constatat că aceste produse nu sunt adecvate nevoilor individuale ale copiilor, nefiind suficiente și având o calitate modestă. De asemenea, produsele primite din partea ONG-urilor nu sunt constante ca frecvență și conținut, acestea depinzând de finanțarea disponibilă în cadrul proiectelor implementate.

Răspunsurile copiilor la întrebarea legată de primirea și conținutul pachetelor de instalare au fost foarte diferite. Mai mult decât atât, se pare că nici în interiorul aceleiași unități de cazare nu există practici unitare cu privire la acest aspect.

În primul rând, este important de menționat că, dintre copiii intervievați, mai mulți au declarat că nu au primit deloc astfel de pachete de instalare. De asemenea, observăm că în cazul unuia dintre centre răspunsurile a doi copii, sosiți în aproximativ aceeași perioadă, au fost total diferite, în sensul în care unul dintre ei a confirmat primirea pachetului de instalare, dar celălalt a afirmat că nu a primit un astfel de sprijin.

Și în ceea ce privește conținutul pachetelor, declarațiile copiilor indică existența unor practici neuniforme:

„Eu când am venit, am primit lucrurile de igienă, săpunul, șamponul, periuță și pastă de dinți, dar celorlalți le-au dat și haine. Eu nu am primit haine sau încălțăminte.” (A., 17 ani, de 6 luni în România).

„Când am sosit în centru, am primit echipamentul de igienă. Ulterior, AIDRom mi-a cumpărat pantaloni, îmbrăcăminte, încălțăminte și am primit cartofi.” (A, 17 ani, de 1 an în România)

Este important de menționat că cele două declarații redată anterior au fost primite de la copii cazați în același centru. Deși diferența între data sosirii unuia și data sosirii celuilalt poate explica variațiile sprijinului primit (la fel cum o posibilă explicație poate fi dată și de intervențiile ad-hoc ale organizațiilor neguvernamentale active în centru), **considerăm că este important ca minorii să primească explicații clare și prompte cu privire la aceste diferențe, pentru a evita eventualele neînțelegeri, nemulțumiri sau sentimente de marginalizare.**

Este interesant de remarcat că, în general, opiniile copiilor indică o bună acoperire a acestor nevoi în centrele DGASPC.

„Da, am primit de la IGI. M-a dus Silvana (asistent social AIDRom) și am cumpărat haine, au fost aduse haine și la centrul DGASPC, au primit și bonuri, gel de duș, șampon, de toate.” (H., 15 ani, de 2 ani și jumătate în România)

Majoritatea profesioniștilor participanți la interviuri afirmă că la primirea în centre minorii primesc un pachet de instalare, li se comunică drepturile și obligațiile, este făcut un control medical și poate fi asigurată asistență psihologică:

„Exact, un echipament un fel de kit de instalare și cam atât. A! pot să beneficiaze dacă au nevoie de traducere documente, în cadrul proiectelor sunt și servicii de traducere dar acestea nu chiar la cazare. La cazare spuneam inițial acel pachet de transfer și ulterior.” (ONG)

”Pachet de transfer, acordat de colegile noastre din teritoriu, depinde de unde sunt transferați minorii respectivi. De asemenea pachet de instalare constând în alimente și produse de igienă și alte nevoi de bază care ar fi necesitate să fie satisfăcute la cazarea în centru, știu eu papuci, prosop sau nu știu o (mai) cană, produse de igienă, gel de duș, șampon.” (IGI)

SUBSECȚIUNEA 4. DREPTUL LA SĂNĂTATE ȘI NUTRIȚIE ADECVATĂ

A. Dreptul la sănătate

Deși conform legii minorii neînsoțiți ar trebui să beneficieze de **servicii de sănătate gratuite**, în practică accesarea acestora este dificilă, de multe ori minorii neînsoțiți nefiind înscriși la medici de familie sau neavând acces la tratament de specialitate. Cu atât mai mult, **accesul la serviciile de sănătate mintală este aproape blocat în totalitate**, atât din cauza costurilor foarte mari, cât și din cauza dificultăților de comunicare între medic și pacient. Ca și în cazul altor tipuri de servicii, există ONG-uri care oferă asistență medicală și psihologică, dar serviciile fie vizează doar anumite categorii de beneficiari (de exemplu doar solicitanții de azil), fie sunt fluctuante, depinzând de anumite surse de finanțare. La nivelul CRPCSA IGI oferă asistență medicală primară și acces la servicii medicale de urgență, asistență medicală și tratament gratuit în cazuri de boli acute sau cronice precum și consiliere psihologică disponibilă în unele dintre centre.

În ceea ce privește accesul la îngrijirile de sănătate, toți copiii consultați au menționat că au avut acces la aceste servicii dacă au avut nevoie, din discuții reieșind că nu există probleme în accesul la asistența medicală în centru sau în rețea (în cazul minorilor cazați în centre DGASPC, asistența medicală este asigurată și prin medici din alte centre, fie tot din rețeaua DGASPC, fie din cea a IGI).

În schimb mulți dintre copii nu au declarat că ar fi înscriși la un medic de familie, unii dintre ei mărturisind că nici nu știau, anterior interviului, despre existența și rolul medicinei de familie. Problema neînscrierii la medicul de familie apare doar în cazul minorilor cazați în CRPCSA (nu și în cazul celor cazați în centrele DGASPC) și pare ar proveni dintr-o optică instituțională centrată pe aplicarea legislației din domeniul azilului, fără a face corelarea necesară cu prevederile Legii 272/2004 și ale Legii 95/2006 a reformei în sănătate.

"El spune că primește servicii medicale momentan, dar nu are niciun doctor de familie, merge la doctorul centrului de refugiați sau al centrului pentru copii, oricine e prezent acolo când are el nevoie de unul." (citată preluată din interpretare, MI, 17 ani, 6 luni în România)

"Nu am avut nevoie de servicii medicale, nu am medic de familie și nici nu știam de acest serviciu." (Y.M., de 1 an în România)

O problemă majoră a condițiilor de cazare din CRPCSA a fost identificată de unii dintre minorii intervievați ca fiind prezența insectelor, în special a ploșnițelor, în cameră. Pe lângă disconfortul creat, acestea pot periclita și starea de sănătate a minorilor. Condițiile de cazare din CRPCSA reprezintă o problemă pentru unii dintre minorii neînsoțiți, care semnalează probleme cu existența ploșnițelor sau a altor insecte care, pe lângă disconfortul creat, pot periclita și starea de sănătate a acestora.

„Momentan, insectele sunt problema cu care ne confruntăm. Nu ne lasă să dormim. Ieri mi-am făcut curat de două ori, iar noaptea tot m-au pișcat.” (A., 17 ani, de 1 an în România)

„Nu am nicio problemă în centru; singura problemă sunt ploșnițele de saltea” (A, 14 ani, de două luni în România)

Majoritatea profesioniștilor care au participat la interviuri afirmă că minorii beneficiază de asistență medicală atât la primirea în centre cât și după aceasta.

„La fel ca oricare alt solicitant de azil beneficiază de asistență medicală, control medical în momentul în care intra în centru, asistența financiară. Doar la minorii până la un an există și un supliment la norma de hrană deja stabilită, la ceilalți, nu. Asistența psihologică sau de specialitate se face în eventualitatea în care este nevoie după parcurgerea a câteva zile în procedură. După cum bine știți, categoria minorilor neînsoțiți este o categorie vulnerabilă, de aceea tot timpul este tratată cu prioritate, inclusiv la verificările medicale, la analize, cumpărături, tichetele sociale. Da, în practică aceste servicii sunt acoperite de ONG-uri. Nu știu dacă tocmai acesta este scopul ONG-urilor și a proiectelor ca să vină ca extensie a ceea ce noi oferim deja...strict cazare și lucrurile de uz personal.” (IGI)

Desigur! Au medic de familie, avem și medic pe centru care merge săptămânal la centru și sunt și ei evaluați dacă este nevoie. O dată pe lună trebuie să îi vadă medicul. Au și medic de familie și psihologul discută cu ei ori de câte ori este nevoie.” (DGASPC)

Dacă la nivel general, majoritatea specialiștilor afirmă că asistența medicală este disponibilă, **intrând în detalii putem observa că lipsesc sau pot lipsi servicii elementare precum accesul la medicina de familie sau la diverse servicii medicale de specialitate în absența unui sprijin financiar extern, de tipul diverselor programe desfășurate de ONG-uri.**

„Din câte știu eu și din cât m-am consultat cu colegii mei, nu sunt înscriși la medic de familie. Este dificil aspectul din punct de vedere legislativ, nu doar în cazul minorilor neînsoțiți, ci și al beneficiarilor cu protecție subsidiară, știu că trec ani și nu au medic de familie. În momentul în care vin la evaluare psihologică și află că nu au medic de familie, mă gândesc la faptul că au o stare de sănătate bună, dar ce înseamnă bună dacă nu au medic de familie și nu își fac analizele. Sunt niște aspecte foarte delicate și, mai ales în cazul minorilor, nu cred că aspectul legislativ este foarte bine pus la punct și știu că, dacă sunt urgențe de familie, sună la 112. Sunt preluați de specialiștii de pe ambulanță și cât mai repede contactați reprezentanții de la DGASPC și, bineînțeles, reprezentatul lor, dacă au. Cam acesta este demersul, dar, legislativ, nu este bine pus la punct și nici în cazul în care au boli cronice. Știu că este un deficit, fiindcă nu au medicamente, nu se fac analize speciale (HIV, SIDA), chiar am discutat acest aspect și colegii mei speră să se remedieze.” (IGI)

„Nu știu. Există 2 medici de familie care vin în centru, unul din partea ICAR, atunci când există proiect, iar celalalt este un medic de familie care are un contract de IGI. Sunt văzuți de medici de familie dar, din câte știu eu, nu sunt înscriși pe liste.” (ONG)

EXPERIENȚA ORGANIZAȚIEI SALVAȚI COPIII

Din consultarea cu practicienii a fost confirmat faptul că minorii cazați în centrele CRPCSA nu sunt înscriși la medicul de familie, beneficiind însă de acces la personalul medical din centre și, la nevoie, la asistență medicală de urgență. Este important de subliniat că, din informațiile colegilor din teren, a reieșit că serviciile de asistență medicală acordate cu sprijinul ONG-urilor răspund mai bine la nevoile copiilor, în timp ce personalul medical din centre se confruntă uneori cu o lipsă de resurse, contând în anumite situații pe medicamentele, instrumentele și materialele igienico-sanitare puse la dispoziție de organizațiile neguvernamentale. Totodată, consultarea cu practicienii din teren a confirmat existența, în CRPCSA, a unei probleme severe și de durată generată de prezența insectelor (în special a ploșnițelor). În ceea ce privește accesul la servicii de sănătate mintală, este important de subliniat rolul avut de intervențiile ONG-urilor (prezente în CRPCSA cu personal de specialitate), dar și faptul că, din consultare, a reieșit că aceste servicii sunt acordate minorilor neînsoțiți ori la cerere, ori atunci când, la controlul medical preliminar, sunt identificate probleme evidente, neputând însă vorbi de o practică de screening în acest domeniu.

- pregătirea școlilor, inclusiv a programelor de învățământ și a profesorilor, pentru a primi copii neînsoțiți. Acordarea aceluiași tratament ca în cazul cetățenilor poate duce uneori la o situație în care nu sunt luate în considerare nevoile specifice ale copiilor neînsoțiți;
- dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare a accesului la învățământ, de culegere a datelor și de asigurare a integrării în politicile și practicile de la nivel național;
- distribuirea copiilor neînsoțiți la școli locale pentru a evita segregarea;
- implicarea societății civile, inclusiv a ONG-urilor, ca furnizori de educație informală, pentru a facilita interacțiunile cu comunitățile locale și înțelegerea culturii și a obiceiurilor locale;
- sensibilizarea autorităților relevante cu privire la obligația de a asigura acces la învățământ;
- adaptarea sistemului pentru copiii cu nevoi speciale la situația și la nevoile specifice ale copiilor neînsoțiți;
- oferirea de îndrumări și pregătire specială pentru profesori și personalul didactic privind identificarea copiilor neînsoțiți cu traume;
- oferirea de sprijin ținând cont de combinațiile de vulnerabilități ale fiecărui copil în parte;
- crearea posibilității de a desfășura activități educative în limba lor;
- oferirea posibilității copiilor neînsoțiți care merg la școală sau urmează alte modalități de educație de a participa la activitățile extrașcolare;
- servicii de consiliere și sprijin psihologic pentru copiii neînsoțiți traumatizați din cadrul sistemului școlar, furnizate de personal specializat.

„Programele de integrare sunt disponibile la cerere, persoanelor cărora le-a fost acordată protecția internațională. Programul de integrare constă în activități de acomodare culturală, consiliere și învățare a limbii române. Sunt oferite în centrele regionale sau în puncte de lucru din alte orașe aflate pe raza centrelor regionale”⁴⁵.

---

⁴⁵ Instituția Avocatului Poporului, Organizația Salvați Copiii, op. cit., p. 196.

Situația asigurării dreptului la educație este foarte diferită pentru minorii consultați.

Cei ajunși recent în România nu merg la școală din motive lesne de înțeles în contextul generat de pandemia de COVID 19, în schimb menționează că și-ar dori să poată merge la școală.

„ - Care sunt principalele nevoi la cazarea în centru?

- Să primesc o formă de protecție, să învăț limba română, să fac studiile și dacă asta nu este posibil, să îmi găsesc un loc de muncă.” (A., 17 ani, de 6 luni în România)

„Nu, nu mergem la școală. La început când am venit, i-am spus «De ce nu mergem la școală?», (reprezentat DGASPC- n.a) zice «Tu nu cunoști limba». Limba o învățăm mai bine la școală, unde să o învățăm?” (S, 10 ani, de 9 luni în România)

Au fost și situații în care copiii au menționat că nici nu și-ar dori să poată merge la școală, dar astfel de răspunsuri trebuie interpretate pornind de la faptul că este vorba de copii recent ajunși în România, nefamiliarizați cu limba română.

„Nu merge la școală, nu vrea să meargă la școală. Limba româna este foarte dificilă.” (citat preluat din interpretare, MA, 16 ani, din martie 2020 în România)

Cei mai mulți dintre cei sosiți de mai mult timp au declarat fie că urmează cursurile de limba română, fie că sunt integrați în sistemul de educație.

„Sunt în clasa a V-a, la A Doua Șansă. Nu mi se pare greu la școală, am învățat ușor limba română, știu să scriu și să citesc.” (H, 15 ani, de 1 an și jumătate în România)

„Nu merg la școală, am fost doar de câteva ori la cursurile de limba română.” (M., de 1 an în România)

Un aspect interesant a fost semnalat de un copil cazat inițial în CRPCSA și transferat ulterior într-un centru al DGASPC. Astfel, parcursul educațional al copilului în România a început în școala de masă, dar după transferul în centrul DGASPC s-a optat pentru înscrierea lui în programul A Doua Șansă (ADS), schimbare resimțită în mod negativ de copil. Fără a cunoaște cu exactitate motivele acestei percepții, putem totuși evidenția **că modificarea parcursului educațional ar trebui să se bazeze pe particularitățile fiecărui copil și pe opinia acestuia**, astfel încât soluțiile alese să corespundă nevoilor individuale.

” Am mers la școală, eram în clasa 1, îmi plăcea foarte mult și nu mi s-a părut deloc greu, apoi când am fost transferat în plasament, m-au mutat la șansa a doua, ceea ce nu prea mi a plăcut.” (H.H., 17 ani, 3 ani și jumătate în România)

Accesul la educație, afirmă profesioniștii participanți la interviuri, este similar cu al celorlalți minori din sistemul de protecție.

„Accesul la educație al minorilor neînsoțiți se realizează în aceleași condiții ca pentru ceilalți minori, cu sprijinul reprezentanților legali, al personalului centrelor regionale IGI cu atribuții pe linie de integrare, precum și al reprezentanților ONG-urilor care desfașoară activități finanțate prin FAMI sau alte fonduri. Accesul minorilor la educație este susținut în cadrul proiectelor finanțate de IGI prin FAMI, prin următoarele activități: sprijin în vederea înscrierii în sistemul educațional preșcolar și școlar, oferirea de rechizite și materiale didactice auxiliare, suportarea cheltuielilor aferente activităților recreative organizate în grădinițe și școli, suportarea cheltuielilor pentru creșe, grădinițe și afterschool, suport la efectuarea temelor și medierea relației cu cadrele didactice. De asemenea, în cadrul camerelor copilului susținute de Organizația Salvați Copiii, minorii sunt ajutați să-și efectueze temele și să recupereze materia predată în școli.” (IGI)

La o analiză mai detaliată observăm că situația este semnificativ mai nuanțată. **Apar probleme de adaptare, de discriminare între egali, de acces la resurse sau suport didactic necesar** pentru a reduce diferențele între ei și colegii de generație. În contextul actual, generat de pandemia COVID 19, este de așteptat ca acești copii să fie mai afectați decât colegii de generație, fie din cauza **accesului scăzut la resurse educaționale necesare** învățământului online, fie din cauza **dificultății în desfășurarea diferitelor programe de sprijin educațional** de către ONG-uri.

În practică, apare opinia specialiștilor potrivit căreia procesul de integrare în sistemul de învățământ nu este adaptat la specificul beneficiarilor, fiind greu de parcurs pentru minorii neînsoțiți fără sprijin corespunzător, atât în vederea înscrierii, cât și în vederea menținerii ulterioare în sistemul de învățământ și pentru recuperarea materiei.

„Înscrierea la școală a fost cumva o abordare pluridisciplinară, în sensul că JRS a preluat aceste atribuții și împreună cu ofițerul de decizie, colegii de la AIDRom și DGASPC, dar mai puțin, am încercat să mergem la Inspectorat, să facem adresele necesare și să fie înscriși. Din nefericire, suntem la același nivel de formalitate, întrucât problema poate fi abordată dual, întrucât minorii, deși sunt înscriși, refuză să participe, din anumite considerente, la cursuri, motivând lipsa de rechizite, că nu au vestimentația adecvată, că sunt diferențe foarte mari între ei și ceilalți colegi, că nu cunosc limba, că modul de pregătire și de predare este mult prea neinteligibil pentru ei și atunci refuză, din toate aceste considerente, să frecventeze cursurile. Iar cei care frecventează, din păcate, au aceeași problemă, o bariera lingvistică și o barieră de a înțelege conținutul materiei care li se predă, întrucât ei sunt înscriși ca auditori la un liceu și indiferent oricât de mult ar vrea profesorul de liceu să se coboare la nivelul unui începător, practic, pentru că trebuie alfabetizat, nu poate și este doar o formalitate, punctăm și apar pe o listă că i-am înscris la școală, dar, în mod concret, ei nu învață aproape nimic. Repet, acesta este un efort conjugat între DGASPC, JRS și ofițerul de decizie, de a-l înscrie la școală. Iar în contextul actual, am avut un an eșuat din martie, s-a vorbit de digitalizare și practic s-a predat online, avem doi minori care sunt la casuțe (DGASPC) și nu au beneficiat de niciun fel de suport online pentru că nu au avut deviceurile necesare și nu i-a ajutat nimeni în mod concret ca să poată să ia parte la cursurile online. Dacă situația se va menține și la începutul lunii septembrie, în sensul că vom opta tot pentru un învățământ digitalizat sau hibrid, o parte se duc la școală, o parte învață online, nu știu cum se va întâmpla asta la nivel de refugiați și solicitanți de azil, nu au deviceuri, nu au internet, nu are cine să îi îndrume, nu știu ce să spun.” (ONG)

„Păi din câte știu sunt cursuri suportate sau puse la dispoziție de către Salvați Copiii cursul de limbă română, știu că colegii mei de la Integrare iau legătura la, mă rog, Ministerul Educației pe plan local și fac toate demersurile pentru ca acești copii să fie înscriși la o formă de învățământ. Știm că în perioada asta fiind cu Coronavirus e destul de greu cu recuperarea materiei, integrarea în societatea românească, e o perioadă mai aparte. E dificil, e dificil! E dificil și pentru copii români, dar mai ales pentru cei străini. Mai ales că limba lor nu coincide deloc cu limba română.” (IGI)

„Din nou, Salvati Copiii impreuna cu celelalte ONG-uri sunt cele care au tot felul de activitati educaționale, încercând cumva să vină în completare sau să suplinească ceea ce nu se face la școală. Principala lor problemă este limba și faptul că majoritatea dintre ei vin fără documente și atunci e foarte greu de dovedit nivelul lor de studii. Merg anul pregătit la școală, iar abia apoi cei care rămân – și sunt foarte puține cazuri – sunt evaluați și înscriși în clasa corespunzătoare. Dar ONG-urile, în principiu, sunt cele care suplinesc acest gol.” (ONG)

EXPERIENȚA ORGANIZAȚIEI SALVAȚI COPIII

Din experiența din teren au reieșit câteva aspecte problematice legate de asigurarea dreptului la educație. Astfel, dincolo de implicarea aproape exclusivă a organizațiilor neguvernamentale în parcurgerea procedurilor legate de școlarizare, au fost semnalate probleme în legătură cu disponibilitatea unor unități de învățământ, de a accepta înscrierea ca audienți a minorilor neînsoțiți. Motivele cel mai des invocate țin de necunoașterea reglementărilor secundare relevante, dar și de dificultatea procesului de echivalare a studiilor sau de lipsa locurilor (aglomerarea claselor), situație care s-a îngreunat în ultima perioadă mai ales în condițiile de siguranță și distanțare impuse pe fondul crizei generate de Covid-19. De asemenea, au fost menționate cazuri în care profesorii au fost reticenți atunci când s-a adus în discuție înscrierea unui copil solicitant de azil/refugiat la școală. Fiind audienți, minorii nu sunt înscriși în Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România, iar din această cauză nu pot beneficia de anumite facilități, precum reducere la transport, programul Cornul și laptele, rechizite etc. În contextul pandemiei COVID-19, au fost aduse în discuție cazuri în care pentru minori audienți nu au putu fi realizate conturi în sistemele electronice de predare, deoarece nu erau înscriși în SIIIR. Referitor la echivalarea studiilor, acesta reprezintă un proces biro-cratice greu de parcurs, minorii confruntându-se cu cerințe re-feritoare la prezentarea unor documente din țara de origine pe care se află în imposibilitatea de a le obține. Au existat cazuri în care minorii au fost încadrate necorespunzător (minor 17 ani în clasa a II-a) sau au fost redirecționați către programe de tip A două șansă, care însă nu corespund nevoilor lor.

În ceea ce privește cursurile de limba română, pe fondul pandemiei, observăm că există situații diferite la nivelul CRPCSA. Astfel, dacă la București, desemnarea cu întârziere a școlii de referință a dus la neînceperea (la data consultării – noiembrie 2020) a cursului, la Rădăuți cursul se desfășoară online (copiii având tablete puse la dispoziție de Salvați Copiii), în timp ce la Galați și Șomcuta Mare, cursurile au loc față în față, personalul didactic venind în CRPCSA. Toți practicienii consultați au fost de părere că, date fiind nevoile particulare ale minorilor neînsoțiți, ar fi nevoie de dezvoltarea unor intervenții educaționale flexibile (de exemplu cursuri de alfabetizare) sau cu caracter remedial (cum ar fi serviciile de tip Școala după Școală) care să sprijine această categorie de copii să recupereze decalajele educaționale și să se integreze în societate cu mai mare ușurință.

SUBSECȚIUNEA 5. PARTICIPARE ȘI DREPTUL COPILULUI LA INFORMARE

Întrebați fiind dacă sunt consultați cu privire la dorințele și nevoile lor și dacă se ține cont de opiniile pe care le exprimă, puțini copii au oferit informații din care să rezulte o situație în conformitate cu **principiul participării**.

Mai mult decât atât, pentru unii dintre copii, însăși ideea de a avea și exprima o opinie pare inutilă.

„Crezi că părerea ta contează? Aici în centru?

Nu încă! Nu e importantă pentru că nu am o opinie”(M.M., 16 ani, 5 luni în România)

Mai mult, unii dintre copiii consultați au afirmat că și atunci când au exprimat o opțiune, nu s-a ținut cont de aceasta. Fără a susține că opiniile și opțiunile copiilor trebuie puse în practică în totalitate, subliniem totuși că o mai bună informare prealabilă și explicarea adecvată a motivelor care stau la baza refuzului de a urma opțiunea copilului sunt elemente extrem de importante în transpunerea principiului participării copilului la deciziile care îl privesc.

„Ți se cere părerea cu privire la nevoile tale sau la ce ți-ai dori? Crezi că se ține cont de părerea ta? Dă-mi un exemplu.

- Nu, chiar și atunci când am fost nevoit să mă mut în alt cămin eu nu am vrut și mi-a fost frică și tot speram sa nu fiu mutat.”(H.H., 17 ani, 3 ani și jumătate în România)

Au fost copii care au menționat că opinia și solicitările lor au influențat asistența de care au beneficiat ulterior. În schimb, nu toți copiii intervievați au simțit că li s-a oferit posibilitatea de a spune ce-și doresc și ce nevoi au.

„Atunci când ni se oferă ceva, un ajutor, un lucru etc., nu ne întreabă dacă avem nevoie de acel ajutor sau de altceva pe lângă.” (A. M, 17 ani, 5-6 luni în România)

SECȚIUNEA A II-A. SITUAȚIA MINORILOR NEÎNȘOȚIȚI ÎN SISTEMUL DE PROTECȚIE A COPILULUI ȘI DREPTUL LA ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Indiferent de locul unde este cazat minorul neînsoțit, implicarea serviciilor de protecție a copilului este de netăgăduit.

În interacțiunea cu instituțiile care oferă servicii sociale, minorii neînsoțiti sunt asistați de reprezentanții lor legali, care îi susțin atunci când solicită servicii, beneficii și prestații sociale.

Analizând răspunsurile profesioniștilor participanți la interviuri observăm că nu există o abordare unitară, accesul la drepturi fiind mai facil într-o locație decât în alta. Spre exemplu, referindu-se la **alocația de stat pentru copii**, o parte dintre aceștia afirmă că minorii neînsoțiti beneficiază de alocație ca orice copil, o altă parte a acestora menționează probleme birocratice în accesarea acestui drept.

„Minorii aflați neînsoțiți pe teritoriul României și cazați într-un centru din cadrul DGASPC beneficiază de alocație de stat ca orice alt copil român în aceleași condiții.” (DGASPC)

„În situația instituirii unei măsuri de protecție specială - plasament într-o structură de tip rezidențial (casă de tip familial) se fac demersuri în vederea acordării alocației de stat, la fel ca în situația oricărui minor beneficiar de măsura de protecție specială: după redactarea sentinței civile privind instituirea pentru minor a măsurii de protecție specială (plasament în casa de tip familial) sau după emiterea unui certificat de grefă în care se menționează persoana care exercită drepturile părintești, DGASPC emite adresa către o unitate bancară pentru constituirea unui cont bancar curent și către Agenția Județeană de Plăți și Inspecție Socială pentru virarea alocației de stat în contul bancar respectiv; Agenția Județeană de Plăți și Inspecție Socială virează lunar alocația de stat a minorului, sumele din cont urmând să intre în posesia tânărului la ieșirea din sistemul de protecție specială.” (DGASPC)

„Alocația are un termen mai larg. Dacă este alocație pentru copii, aceasta se acordă în baza Legii nr. 61/1993, iar alocația de hrană plus cazarea, plus alte drepturi se acordă de către Centru. Aceștia au o metodologie proprie. În situația când minorul primește dreptul de azil, DGASPC-ul se ocupă de întocmirea documentelor pentru a primi alocația pentru copii.”

Același lucru se aplică și copiilor refugiați, este destul de ambiguă Legea privind acordarea alocației de plasament minorilor neînsoțiți și atunci, dacă nu știi cum să faci și nu îți acceptă una alta, cred că o lași baltă puțin.” (DGASPC)

„Șeful centrului sau persoana în grija căreia se află copilul, dar cine preia aceste cereri rămâne discutabil. Ar trebui să se preia direct la Agenția Județeană de Plăți și să facă niște conturi sau să se găsească o altă soluție. Persoana care se ocupă de copil face dosarul de alocație, dar există ruptura asta între cine preia documentele.” (DGASPC)

Cu toate acestea, practicienii menționează că din cauza duratei scurte de valabilitate a documentului temporar de identitate este dificilă depunerea dosarului de alocație pentru copiii solicitanți de azil. În majoritatea cazurilor, dosarul de alocație fiind depus după obținerea formei de protecție.

Specialiștii participanți la interviuri sublinază dificultăți în deschiderea conturilor bancare, soluția fiind viramentul poștal.

„Toți minorii beneficiază de alocație de stat, singurul impediment fiind imposibilitatea deschiderii conturilor bancare, pe motiv că ar refuza băncile, sumele aferente fiind alocate prin poștă reprezentantului intereselor minorului desemnat de D.G.A.S.P.C. Suceava, care le înmânează copiilor mai departe pe bază de proces verbal.” (DGASPC)

Totuși, și în cazul în care problema viramentului alocației este rezolvată, apar **abordări neunitare în ceea ce privește accesul real la acești bani**. Există cazuri în care specialiștii intervievați afirmă că alocația este înmănată copiilor pe bază de proces-verbal, pentru cei cazați în CRPCSA, și cazuri în care aceștia afirmă că alocație este capitalizată și înmănată copiilor la împlinirea vârstei de 18 ani (cu unele excepții considerate întemeiate), pentru cei cazați în centrele administrate de DGASPC. Apare întrebarea, în acest ultim caz, care este accesul real la alocație și cine decide ce este „util” pentru un copil. Sunt consultați minorii în acest caz?

*„În urma și pe baza dispoziției de plasament, minorilor li se deschide un cont bancar unde sunt virate periodic sumele aferente cuvenite care se capitalizează, până la împlinirea vârstei de 18 ani, ulterior acestei vârste au acces în mod direct la ele. Se pot face excepții în cazuri speciale (atunci când copilul are nevoie de ceva anume și este util pentru el, de ex. telefon, laptop, tabletă, etc.). Menționăm ca minorii neînsoțiți beneficiază și de **bani de buzunar**, iar unii dintre ei și de bursă școlară, în afară de cazare, hrană și echipament.” (DGASPC)*

EXPERIENȚA ORGANIZAȚIEI SALVAȚI COPIII

Consultarea cu practicienii a relevat practici neunitare în legătură cu accesarea și acordarea alocației de stat pentru copii. Astfel, în ceea ce privește responsabilitatea pentru întocmirea dosarului, în unele situații (Șomcuta Mare) aceasta aparține DGASPC, atât pentru copiii din centrele DGASPC, cât și pentru cei din centrul IGI, în timp ce, în altă situație (București), ofițerul de integrare este cel care se ocupă de parcurgerea procedurilor pentru copiii din CRPCSA. În rândul copiilor preluați de DGASPC s-a identificat și un caz în care minorul nu beneficia de alocație, la doi ani de la preluarea în centru. În cazul CRPCSA Rădăuți, demersurile sunt derulate de DGASPC, iar reprezentantul legal al minorilor este cel care ridică sumele de bani prin mandat poștal și le predă copiilor pe baza de proces verbal. O situație specială a fost identificată în cazul CRPCSA Galați, unde minorii neînsoțiți nu beneficiază deloc de alocația de stat pentru copil, în ciuda demersurilor inițiate inclusiv în instanță de organizațiile neguvernamentale, motivul invocat ținând de termenul scurt de valabilitate a actelor de identitate.

VI. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

SECȚIUNEA I. CONCLUZII

Sintetizând, în urma analizei răspunsurilor specialiștilor și a copiilor intervievați pot fi extrase următoarele concluzii:

- În practică au fost semnalate dificultăți generate de **lipsa informării sau informarea necorespunzătoare** a minorilor neînsoțiți.
- Este foarte important ca **serviciile să fie accesibile copiilor și furnizate într-o manieră adaptată și accesibilă acestora**, care să le permită exercitarea drepturilor într-un mediu sigur. Informțiile privind serviciile disponibile ar trebuie să fie clare și prompte, pentru a evita eventualele neînțelegeri, nemulțumiri sau sentimente de marginalizare.
- Au fost identificate **dificultăți în numirea și funcționarea instituției reprezentantului legal**; pornind de la lipsa unei definiții legale a rolului acestuia și ajungând la disfuncționalități semnificative în practică, cu impact major asupra accesului minorilor neînsoțiți la drepturile prevăzute de legislația națională și dispozițiile internaționale.
- Barierele lingvistice și culturale coroborate cu **dificultățile în accesul la servicii de interpretare** generează obstacole în calea respectării dreptului la protecție.
- **Procesul de integrare** în sistemul de învățământ **nu este adaptat la nevoile specifice ale minorilor neînsoțiți**, aceștia necesitând un sprijin constant și multidisciplinar pentru a parcurge procedurile de înscriere la școală și frecventare a acesteia.
- În practică **accesul la servicii medicale este dificil**, existând o stare de dependență de sprijinul organizațiilor neguvernamentale.
- Complexitatea și neclaritățile care apar la nivelul mandatelor și rolurilor specifice ale instituțiilor relevante, în special IGI și DGASPC, dau naștere la **întârzieri și obstacole în realizarea drepturilor minorilor neînsoțiți**.
- Criză generată de **pandemia Covid-19 a avut un impact negativ semnificativ** asupra accesului minorilor neînsoțiți la drepturi esențiale.

SECȚIUNEA II. RECOMANDĂRI

Ca urmare a celor prezentate în acest raport, putem formula următoarele recomandări, care implică colaborarea inter-instituțională a autorităților responsabile din domeniul azilului, protecției copilului, sănătății și educației:

- **Dezvoltarea unor servicii integrate pentru copii**, de către autoritățile responsabile, care să fie aplicabile chiar din momentul sosirii, în funcție de nevoi (sănătate și nutriție, suport material, psihosocial și educațional).
- **Îmbunătățirea cadrului juridic** privind condițiile de numire și responsabilitățile reprezentantului legal, inclusiv sub aspectul calificării/competențelor necesare.
- **Îmbunătățirea informării minorilor neînsoțiți**, atât în momentul inițial (primirea în centru, debutul procedurilor), cât și ulterior, inclusiv în vederea asigurării principiului participării copilului la luarea deciziilor care îl privesc.
- **Dezvoltarea unui mecanism inter-instituțional de consultare a minorilor neînsoțiți** cu privire la toate deciziile care îi privesc, precum și cu privire la modalitatea în care le sunt respectate drepturile.
- **Asigurarea unei finanțări adecvate** în vederea garantării accesului corespunzător la servicii de interpretariat.
- **Simplificarea procesului de înscriere în sistemul public de educație**, flexibilizarea modalităților și condițiilor de recunoaștere și echivalare a studiilor și competențelor dobândite anterior, precum și identificarea și promovarea unor intervenții educaționale flexibile care să faciliteze recuperarea rapidă a decalajelor educaționale și depășirea barierei lingvistice.
- **Pilotarea unor intervenții de mediere sanitară**, specifice nevoilor acestui grup țintă.
- **Configurarea unui sistem de management de caz centrat pe copil**, nevoile și interesul său superior, mai degrabă decât pe regimul de protecție și cadrul instituțional.
- Având în vedere evoluția fenomenului minorilor neînsoțiți, schimbătoare de la un an la altul, este necesară **planificarea**

adecvată a măsurilor de sprijin, astfel încât să existe suficiente resurse dedicate, iar sistemele și măsurile de suport să fie suficient de flexibile încât să poată răspunde adecvat oricărui context.

- **Recunoașterea importanței rolului și a bunelor practici generate de intervențiile organizațiilor neguvernamentale și asigurarea sprijinului instituțional și financiar** constant pentru astfel de intervenții.
- **Colectarea și diseminarea periodică de date** statistice segregate privind minorii neînsoțiți.
- **Elaborarea unor standarde pentru serviciile sociale destinate minorilor neînsoțiți și a unor metodologii clare** cu privire la condițiile de cazare și asistență oferite acestora în cadrul CRPCSA.